

INVENTÁŘ ÚZKOSTI Z VÁLEČNÉ HROZBY (IÚVH)

Eva Hašek Dóšová, Pavla Šamlotová, Veronika Pichová, Lenka Opatrná, Michal Zeman

Úvod

V současném společenském kontextu se téma války a bezpečnostních hrozeb stává stále viditelnějším, a to zejména v důsledku intenzivní mediální expozice. Online zpravodajství a sociální sítě umožňují nepřetržitý přístup k informacím o ozbrojených konfliktech, geopolitickém napětí a krizových scénářích, což může vést k zesílení vnímané hrozby a k častějšímu zaměřování pozornosti na potenciálně ohrožující podněty. Téma války se tak stává psychologicky relevantním i pro jedince, kteří se nacházejí v relativně bezpečném prostředí a nejsou ozbrojeným konfliktem přímo zasaženi.

Empirická data tento předpoklad podporují – podle výzkumu uvedeného v knize *Duševní zdraví školních dětí* uvádí přibližně 57 % respondentů, že vnímají emoční dopady válečných událostí na svůj každodenní život, a to i přesto, že se jich válka bezprostředně netýká (Němečková & Hricová, 2025). Tento údaj poukazuje na skutečnost, že válečná hrozba může mít významný psychologický dopad i mimo přímé konfliktní oblasti.

Definice úzkosti z válečné hrozby

Úzkost z válečné hrozby představuje relativně stabilní individuální tendenci prožívat obavy, napětí a pocity ohrožení v souvislosti s představou ozbrojeného konfliktu. Jde o specifickou formu úzkostné citlivosti, která se projevuje emočními reakcemi (např. napětí, neklid), kognitivními procesy (vtíravé myšlenky, katastrofické scénáře), behaviorálními tendencemi (vyhýbání se tématu, zvýšené monitorování informací) a percepční složkou zahrnující zvýšené vnímání nebezpečí. Tento konstrukt se odlišuje od aktuálního strachu z konkrétního ohrožení tím, že odráží dlouhodobou dispoziční tendenci reagovat úzkostně i v období, kdy bezprostřední konflikt nehrozí.

Teoretické vymezení

Teoreticky lze úzkost z válečné hrozby ukotvit v pojetí rysové úzkosti (trait anxiety) podle Spielbergera (1972), chápané jako obecná tendence reagovat úzkostně na vnímané hrozby. Inventář úzkosti z válečné hrozby (IÚVH) lze zároveň považovat za tematicky specifickou variantu úzkostné citlivosti, analogickou konceptům health anxiety (Salkovskis, Rimes, Warwick & Clark, 2002), eco-anxiety (Clayton, 2020) či existenciální úzkosti (Yalom, 1980). V rámci kognitivně-behaviorálního modelu je tento konstrukt interpretován jako výsledek interakce dispoziční citlivosti k ohrožení a způsobu kognitivního zpracování nejednoznačných společenských a mediálních podnětů.

Podobně jako v případě Health Anxiety Inventory (HAI) je i u úzkosti z válečné hrozby úzkost chápána nejen jako aktuální emoční reakce, ale především jako relativně stabilní osobnostní charakteristika, která ovlivňuje způsob interpretace informací, anticipaci budoucích událostí a volbu behaviorálních strategií zvládání. Konstrukt zahrnuje čtyřsložkovou strukturu – emoční, kognitivní, percepční a behaviorální dimenzi – což umožňuje jeho systematické psychometrické zachycení.

Zvýšená míra úzkosti z válečné hrozby může mít dopad na každodenní fungování jedince, jeho emoční pohodu, pozornost věnovanou hrozbám i chování související s přípravou na krizové situace. Přestože se jedná o fenomén, který je v současné době často diskutován v odborném i veřejném prostoru, existuje omezené množství nástrojů zaměřených na jeho cílené měření.

Z těchto důvodů vznikl Inventář úzkosti z válečné hrozby (IÚVH), jehož cílem je zachytit individuální rozdíly ve stabilní citlivosti na hrozby spojené s válkou a poskytnout výzkumný nástroj vhodný pro studium psychologických aspektů vnímání válečného ohrožení.

Tvorba položek

Proces tvorby položek Inventáře úzkosti z válečné hrozby (IÚVH) vycházel z odborných poznatků o úzkosti, stresu a psychologických reakcích na dlouhodobé ohrožení, zejména v kontextu válečných konfliktů a jejich mediálního zprostředkování. Cílem bylo vytvořit výzkumný nástroj, který by zachycoval různé aspekty subjektivně prožívané úzkosti spojené s vnímanou válečnou hrozbou a který by byl srozumitelný a použitelný u běžné populace.

V první fázi tvorby inventáře byl formulován širší soubor 35 položek. Při jejich konstrukci byla využita doporučení pro tvorbu psychologických dotazníků a literatura zabývající se měřením úzkosti, stresu a vnímání ohrožení (srov. Humaj a Gurňáková, 2019). Položky byly navrhovány tak, aby pokrývaly emoční, kognitivní i behaviorální složky úzkostného prožívání a reflektovaly aktuální společenský kontext.

Na základě teoretické analýzy konstruktů byla původní sada položek redukována s cílem zachovat obsahové pokrytí všech klíčových aspektů úzkosti z válečné hrozby. Zároveň jsme brali v potaz i přiměřenou délku dotazníku. Finální verze inventáře obsahuje 24 položek, které jsou rozděleny do čtyř teoreticky vymezených oblastí: emoční citlivost, kognitivní zaujetí, percepce ohrožení a behaviorální tendence.

Všechny položky jsou formulovány jako oznamovací věty v první osobě jednotného čísla, ve dvou variantách dle indikovaného pohlaví respondenta. Respondenti vyjadřují míru souhlasu s jednotlivými výroky na pětibodové Likertově škále (1 = zcela nesouhlasím, 5 = zcela souhlasím). Vyšší skóre odpovídá vyšší míře úzkosti z válečné hrozby. Součástí inventáře jsou také reverzně formulované položky. Tyto položky jsou při vyhodnocování skóru přepólovány.

Seznam položek podle teoretických oblastí

I. Emoční citlivost

Oblast emoční citlivosti se zaměřuje na bezprostřední emoční reakce jedince na téma války, zejména pocity napětí, neklidu, úzkosti a emočního rozrušení vyvolaného zmínkami o válečném konfliktu.

Příklad položky: „Kdykoliv slyším slovo ‚válka‘, cítím se neklidně.“

II. Kognitivní zaujetí

Tato oblast zachycuje míru, s jakou jedinec přemýšlí o válce, zabývá se možnými scénáři jejího vývoje a interpretuje současnou situaci jako potenciálně nebezpečnou. Zaměřuje se na opakované myšlenky, obavy a anticipace budoucího vývoje.

Příklad položky: „Mívám sklon představovat si nejhorší možné scénáře válečného konfliktu.“

III. Percepce ohrožení

Oblast percepce ohrožení se vztahuje k subjektivnímu hodnocení pravděpodobnosti a závažnosti válečné hrozby, a to jak na osobní, tak na širší společenské úrovni.

Příklad položky: „Předpokládám, že se ozbrojený konflikt může dotknout i naší země.“

IV. Behaviorální tendence

Tato oblast se zaměřuje na chování a strategie, které jedinci v souvislosti s tématem války volí, včetně vyhýbání se informacím, regulace emocí a zvýšené snahy o přípravu či informovanost.

Příklad položky: „Vyhýbám se sledování zpráv, protože mě téma války rozrušuje.“

V užším výběru zbyly položky následujícího znění:

1. Kdykoliv slyším slovo „válka“, cítím se neklidně.
2. Téma války ve mně vyvolává úzkost.
3. Válka je pro mě zdrojem obav.
4. Přestože pobývám v zemi, kde neprobíhá válka, cítím při zmínce o válce znepokojení.
5. V přítomnosti lidí, kteří hovoří o válce, cítím napětí.
6. Často přemýšlím o tom, co bych dělal/a, kdyby vypukla válka.
7. Domnívám se, že se lidstvo z minulých válek nepoučilo.
8. Mívám sklon představovat si nejhorší možné scénáře válečného konfliktu.
9. Jsem přesvědčen/a, že současný vývoj směřuje k celosvětovému ozbrojenému konfliktu.
10. Občas uvažuji, jak by se změnil můj život, kdyby k válce došlo.
11. Předpokládám, že se ozbrojený konflikt může dotknout i naší země.
12. Považuji světovou situaci za extrémně nestabilní.
13. Sleduji události ve světě s obavou, že mohou vést k eskalaci válečného konfliktu.
14. Válka je pro mě spíše vzdálená a nereálná hrozba. (R)

15. Vyhýbám se sledování zpráv, protože mě téma války rozrušuje.
16. Když slyším o válce, snažím se rychle změnit téma.
17. Dokážu na téma války snadno zapomenout. (R)
18. Téma války mě obvykle nezajímá, dokud se mě přímo netýká. (R)
19. Mluvit o válce mě nijak nerozrušuje. (R)
20. Téma války se mi často vybaví bez zjevné příčiny.
21. O válce přemýšlím, aniž bych měl/a konkrétní důvod.
22. Zajímám se o to, jak by bylo možné se v případě války chránit.
23. Snažím se být připraven/a na případ ozbrojeného konfliktu.
24. Mám ve zvyku sledovat vývoj událostí, které by mohly vést k válečnému konfliktu.

Proces tvorby položek nebyl doplněn pilotním testováním. Položky byly navrženy na základě studia relevantní teoretické literatury a inspirace existujícími měřicími nástroji. Další výzkum by měl být zaměřen na systematické ověřování psychometrických vlastností navrženého inventáře.

Výzkumný a standardizační soubor

Inventář úzkosti z válečné hrozby (IÚVH) byl administrován prostřednictvím online administrace dotazníku. Respondenti byli osloveni především prostřednictvím sociálních sítí a osobních kontaktů členů výzkumného týmu, jednalo se tedy o příležitostný výběr. Sběr dat probíhal anonymně a dobrovolně, bez finanční nebo jiné odměny za účast.

Součástí baterie byla kromě samotného inventáře také otevřená validizační otázka zaměřená na míru osobní připravenosti na případnou válečnou nebo krizovou situaci.

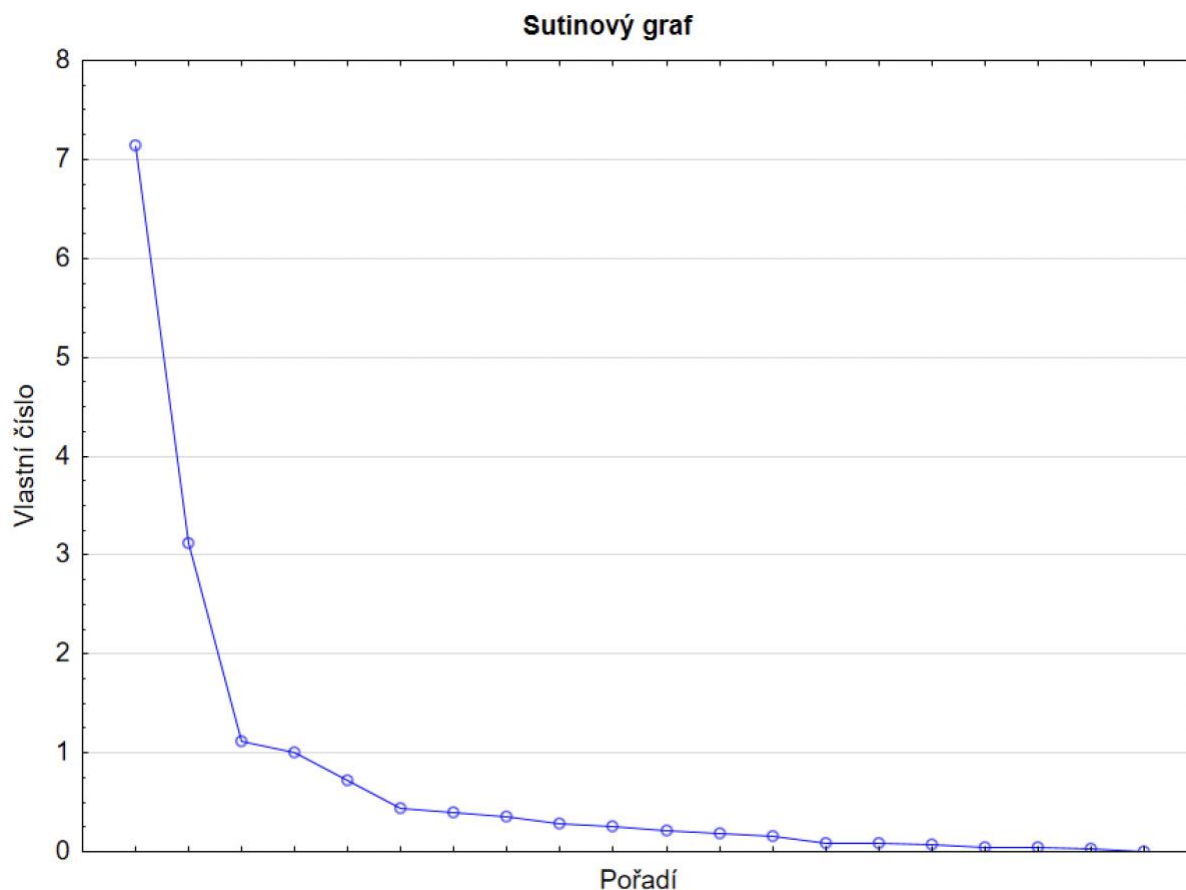
Celkově bylo nasbíráno 455 vyplněných dotazníků. Na základě kontroly věku byli z analýzy vyřazeni respondenti mladší 18 let. Po této úpravě činil konečný výzkumný soubor 449 respondentů, kteří byli zahrnuti do dalších analýz.

V souboru bylo zastoupeno 312 žen (69,5 %) a 137 mužů (30,5 %). Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 18 až 80 let, přičemž průměrný věk činil 34,4 roku ($SD = 11,8$). Medián věku byl 33 let, což ukazuje na převahu mladších a středně dospělých respondentů, avšak se zastoupením i vyšších věkových kategorií.

Faktorová struktura inventáře a výběr funkčních položek

Původní set 24 testových položek byl podroben faktorové analýze (EFA) metodou hlavní osy. Sutinový graf na *Obrázku 1* naznačuje možnou přítomnost více faktorů.

Obrázek 1: Sutinový graf pro 24 položek

Z *Obrázku 1* je patrný dominantní hlavní faktor a dva další dominantní faktory. V případě, že pro rozhodnutí použijeme pravidlo vlastního čísla většího než 1, jsou dominantní tři faktory. Faktorové náboje a komunality položek shrnuje *Tabulka 1*.

Tabulka 1: Faktorové náboje z EFA na 24 položkách

Č. p.	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Komunalita	Původní domény	Znění položky
20	0,69	-0,02	0,23	0,53	BT	Zajímám se o to, jak by bylo možné se v případě války chránit.
22	0,63	0,16	0,24	0,48	KZ	Občas uvažuji, jak by se změnil můj život, kdyby k válce došlo.
16	0,62	-0,04	0,16	0,41	BT	Snažím se být připraven na případ ozbrojeného konfliktu.
2	0,60	0,25	0,27	0,49	KZ	Často přemýšlím o tom, co bych dělal, kdyby vypukla válka.
14	0,55	0,24	0,10	0,37	KZ	Téma války se mi často vybaví bez zjevné příčiny.
18	0,55	0,09	0,13	0,33	KZ	O válce přemýšlím, aniž bych měl konkrétní důvod.
10	0,51	0,37	0,19	0,44	KZ	Mívám sklon představovat si nejhorší možné scénáře ...
15	0,42	0,16	0,34	0,32	PO	Jsem přesvědčen, že současný vývoj směřuje k celosvětovému ...
24	0,40	-0,21	0,44	0,39	BT	Mám ve zvyku sledovat vývoj událostí, které by mohly vést ...
19	0,39	0,16	0,58	0,52	PO	Sleduji události ve světě s obavou, že mohou vést k eskalaci...
7	0,38	0,09	0,45	0,36	PO	Předpokládám, že se ozbrojený konflikt může dotknout i naší země.
23	0,38	0,15	0,57	0,49	PO	Válka je pro mě spíše vzdálená a nereálná hrozba.
6	0,29	0,39	0,40	0,40	KZ	Dokážu na téma války snadno zapomenout.
11	0,24	0,22	0,41	0,27	PO	Považuji světovou situaci za extrémně nestabilní.
12	0,21	-0,11	0,53	0,33	BT	Téma války mě obvykle nezajímá, dokud se mě přímo netýká.
9	0,21	0,59	0,39	0,54	EC	Válka je pro mě zdrojem obav.
13	0,18	0,63	0,37	0,57	EC	Přestože pobývám v zemi, kde neprobíhá válka, cítím při zmnice ...
21	0,17	0,72	-0,04	0,54	EC	V přítomnosti lidí, kteří hovoří o válce, cítím napětí.
5	0,10	0,80	0,25	0,71	EC	Téma války ve mně vyvolává úzkost.
1	0,08	0,66	0,28	0,52	EC	Kdykoliv slyším slovo „válka“, cítím se neklidně.
8	0,07	0,63	-0,29	0,49	BT	Když slyším o válce, snažím se rychle změnit téma.
17	0,06	0,74	0,25	0,61	EC	Mluvit o válce mě nijak nerozrušuje.
3	0,06	0,19	0,24	0,10	PO	Domnívám se, že se lidstvo z minulých válek nepoučilo.
4	0,02	0,71	-0,28	0,58	BT	Vyhýbám se sledování zpráv, protože mě téma války rozrušuje.

Pozn.: Faktorové náboje v absolutní hodnotě menší než 0,40 jsou uvedeny šedě.

Na výsledky jsme aplikovali rotaci normalizovaný Varimax. První nalezený faktor, sytí nejvíce položek z původní subškály **Kognitivní zaujetí (KZ)**, proto jsme tento název ponechali. Nevyšší náboj zde má položka č. 20 (0,69) *“Zajímám se o to, jak by bylo možné se v případě války chránit.”*, která původně patřila do subškály *Behaviorální tendence (BT)*, ale při bližším prozkoumání je patrné, že převážil důraz na kognici v položce. Druhý nejvyšší náboj zde nese položka č. 22 (0,63) *“Občas uvažuji, jak by se změnil můj život, kdyby k válce došlo.”*, která patří do subškály *Kognitivní zaujetí (KZ)*.

Pro druhý faktor jsme ponechali označení **Emoční citlivost (EC)**, protože je zde jasná spojitost s úzkostným prožíváním, strachem, neklidem či rozrušením. Sytí jej například položka č. 5 (0,80) *“Téma války ve mně vyvolává úzkost.”* nebo položka č. 17 (0,74) *“Mluvit o válce mě nijak nerozrušuje.”*, která je reverzně skórovaná.

Pro třetí faktor jsme ponechali název **Percepce ohrožení (PO)**, protože zde dominují položky z původní subškály PO a i položky, které byly původně v jiné škále se vyjadřují k subjektivnímu hodnocení pravděpodobnosti či závažnosti válečné hrozby. Tento faktor sytí nejvíce položka č. 19 (0,58) *“Sleduji události ve světě s obavou, že mohou vést k eskalaci válečného konfliktu.”* nebo položka č. 23 (0,57) *“Válka je pro mě spíše vzdálená a nereálná hrozba.”*, která je opět reverzně skórovaná.

Testové škály a výpočet hrubého skóru

Přestože jsme na základě teoretických východisek a týmové diskuse původně uvažovali o čtyřech subškálách, výsledky exploratorní faktorové analýzy ukázaly, že do finální verze inventáře je vhodné zařadit tři subškály. Faktor Behaviorální tendence nebyl do finální struktury zahrnut z důvodu nízké vnitřní konzistence a výrazného překryvu jeho položek s ostatními faktory. *Tabulka 1* zachycuje výsledky faktorové analýzy na původním souboru 24 položek před jejich redukcí.

Z finální verze inventáře byla dále vyřazena položka č. 3 („Domnívám se, že se lidstvo z minulých válek nepoučilo“), která vykazovala nízký faktorový náboj (0,24) a nebyla považována za dostatečně reprezentativní pro žádnou z výsledných subškál.

Finální verze inventáře úzkosti z válečné hrozby obsahuje tři subškály: **Kognitivní zaujetí (KZ)**, **Emoční citlivost (EC)** a **Percepci ohrožení (PO)** viz *Tabulka 2*.

Tabulka 2: Subškály jejich popisy a položky inventáře

Položka	Znění položky
Kognitivní zaujetí (KZ) – zachycuje míru, s jakou jedinec přemýšlí o válce, zabývá se možnými scénáři jejího vývoje a interpretuje současnou situaci jako potenciálně nebezpečnou. Zaměřuje se na opakované myšlenky, obavy a anticipace budoucího vývoje.	
2	<i>Často přemýšlím o tom, co bych dělal, kdyby vypukla válka.</i>
10	<i>Mívám sklon představovat si nejhorší možné scénáře válečného konfliktu.</i>
14	<i>Téma války se mi často vybaví bez zjevné příčiny.</i>
15	<i>Jsem přesvědčen, že současný vývoj směřuje k celosvětovému ozbrojenému konfliktu.</i>
16	<i>Snažím se být připraven na případ ozbrojeného konfliktu.</i>
18	<i>O válce přemýšlím, aniž bych měl konkrétní důvod.</i>
20	<i>Zajímám se o to, jak by bylo možné se v případě války chránit.</i>
22	<i>Občas uvažuji, jak by se změnil můj život, kdyby k válce došlo.</i>
Emoční citlivost (EC) – zachycuje míru emoční reaktivity jedince v souvislosti s tématem války. Zaměřuje se zejména na pocity napětí, neklidu, úzkosti a emočního rozrušení, které se objevují při zmínkách o válečném konfliktu nebo při konfrontaci s informacemi o válečných událostech.	
1	<i>Kdykoliv slyším slovo „válka“, cítím se neklidně.</i>
4	<i>Vyhýbám se sledování zpráv, protože mě téma války rozrušuje.</i>
5	<i>Téma války ve mně vyvolává úzkost.</i>
8	<i>Když slyším o válce, snažím se rychle změnit téma.</i>
9	<i>Válka je pro mě zdrojem obav.</i>
13	<i>Přestože pobývám v zemi, kde neprobíhá válka, cítím při zmínce o válce znepokojení.</i>
17	<i>Mluvit o válce mě nijak nerozrušuje. *</i>
21	<i>V přítomnosti lidí, kteří hovoří o válce, cítím napětí.</i>
Percepce ohrožení (PO) – vztahuje se k subjektivnímu hodnocení pravděpodobnosti a závažnosti válečné hrozby. Zachycuje, do jaké míry jedinec vnímá válku a současnou geopolitickou situaci jako reálné a potenciálně ohrožující, a to jak na osobní, tak na širší společenské úrovni.	
6	<i>Dokážu na téma války snadno zapomenout. *</i>
7	<i>Předpokládám, že se ozbrojený konflikt může dotknout i naší země.</i>
11	<i>Považuji světovou situaci za extrémně nestabilní.</i>
12	<i>Téma války mě obvykle nezajímá, dokud se mě přímo netýká.</i>
19	<i>Sleduji události ve světě s obavou, že mohou vést k eskalaci válečného konfliktu.</i>
23	<i>Válka je pro mě spíše vzdálená a nereálná hrozba. *</i>
24	<i>Mám ve zvyku sledovat vývoj událostí, které by mohly vést k válečnému konfliktu.</i>

Pozn.: Položky označené * jsou skórovány reverzně.

Hrubý skór jednotlivých subškál byl vypočítán jako součet bodů, které respondent získal za odpovědi na položky náležející do dané subškály, po provedení reverzního přepočtu příslušných položek. Odpovědi byly skórovány na pětibodové Likertově škále (1 = zcela nesouhlasím, 5 = zcela souhlasím).

V rámci jednotlivých subškál bylo možné dosáhnout minimálního a maximálního skóru v závislosti na počtu položek, které danou subškálu tvoří. Celkový hrubý skór inventáře úzkosti z válečné hrozby byl stanoven jako součet skórů všech tří subškál. Vyšší hodnoty hrubého skóru indikují vyšší úroveň úzkosti z válečné hrozby.

Všechny tři subškály se pak skládají do celkové škály Úzkosti z válečné hrozby, na které je tedy možné získat 23 až 115 bodů.

Důkazy o reliabilitě metody

Vnitřní konzistence

Pro zjištění reliability jednotlivých subškál i celkové škály jsme použili Cronbachův koeficient alfa. Vnitřní konzistence celkové škály dosahuje hodnoty **0,90**.

Při vykreslení jednotlivých položek jsme se utvrdili ve správnosti vyloučení položky č. 3, která snižuje koeficient Cronbachova alfa a korelace jejího hrubého skóru je velmi nízká (0,27). Nižší korelaci mají také položky č. 4, 8, 12 a 24. Jejich odstraněním by se Cronbachova alfa zvýšila o 0,0005 až 0,0022. Tyto položky ovšem díky jejich faktorovému náboji ve škále ponecháme. Všechny byly původně součástí rozpuštěné subkategorie Behaviorální tendence (BT).

Kdybychom metodu chtěli zkrátit na polovinu (12 položek), hodnota reliability by zůstala na stále solidních 0,81.

Konzistence subškál je také velmi dobrá Kognitivní zaujetí (KZ) = **0,84**, Emoční citlivost (EC) = **0,88** a Percepce ohrožení (PO) = **0,74** (podrobněji viz *Tabulka 3*).

Tabulka 3: Popisné charakteristiky jednotlivých položek

Položka	Průměr	SD	Šikmost	R _{celek}	R ₂	R _{subškála}
2	3,05	1,16	0,01	0,62	0,52	0,65
10	2,62	1,23	0,43	0,60	0,45	0,56
14	2,08	0,95	0,90	0,51	0,47	0,55
15	3,17	1,02	-0,14	0,51	0,49	0,45
16	2,64	1,01	0,32	0,40	0,47	0,53
18	2,28	1,01	0,73	0,43	0,43	0,53
20	3,03	1,13	0,02	0,48	0,55	0,61
22	3,41	1,13	-0,64	0,56	0,49	0,64
1	3,38	1,14	-0,55	0,55	0,54	0,66
4	2,89	1,29	0,09	0,26	0,53	0,57
5	3,39	1,18	-0,53	0,63	0,68	0,79
8	2,35	1,04	0,61	0,26	0,48	0,52
9	3,58	1,08	-0,68	0,65	0,56	0,63
13	3,56	1,04	-0,80	0,64	0,55	0,65
17	3,24	1,20	-0,27	0,57	0,59	0,72
21	2,83	1,14	0,13	0,49	0,51	0,67
6	2,97	1,18	0,10	0,59	0,42	0,45
7	3,89	0,97	-0,88	0,49	0,41	0,51
11	3,70	0,98	-0,56	0,47	0,42	0,44
12	3,61	1,08	-0,60	0,29	0,36	0,46
19	3,25	1,14	-0,56	0,59	0,51	0,62
23	3,51	1,03	-0,43	0,57	0,47	0,63
24	2,98	1,15	-0,10	0,29	0,42	0,44

Pozn.: Sloupec R_{celek} obsahuje korelační koeficient položky a součtu zbývajících 23 položek. Sloupec R_{subškála} obsahuje korelační koeficient položky a součtu zbývajících 7 případně 6 položek dané subškály.

Stabilita v čase

Část výzkumného souboru byla požádána o opakované vyplnění Inventáře úzkosti z válečné hrozby (IÚVH) s časovým odstupem. Odpovědi z první a druhé administrace se podařilo jednoznačně spárovat u 32 respondentů na základě identifikačního kódu. Časový interval mezi oběma měřeními činil přibližně jeden až dva týdny. Nalezené hodnoty test–retest reliability pro jednotlivé škály i celkový skór jsou uvedeny v *Tabulce 4*.

Tabulka 4: Vnitřní konzistence, stabilita v čase a další deskriptivní statistiky škál inventáře

Škála	Počet pol.	M	SD	Šikmost	Stabilita v čase	Vnitřní konz.	Chyba měření
Kognitivní zaujetí (KZ)	8	22,29	5,91	0,10	0,79	0,84	2,36
Emoční citlivost (EC)	8	25,22	6,77	-0,36	0,84	0,88	2,35
Percepce ohrožení (PO)	7	23,91	4,97	-0,52	0,56	0,74	2,53
Celkový skór	23	71,42	14,04	0,30	0,78	0,90	4,44

Menší počet respondentů může omezovat možnosti zobecnění výsledků. Časový odstup mezi oběma administracemi byl relativně krátký, a proto je vhodné v budoucím výzkumu ověřit stabilitu inventáře na větším vzorku a s delším intervalem mezi měřeními.

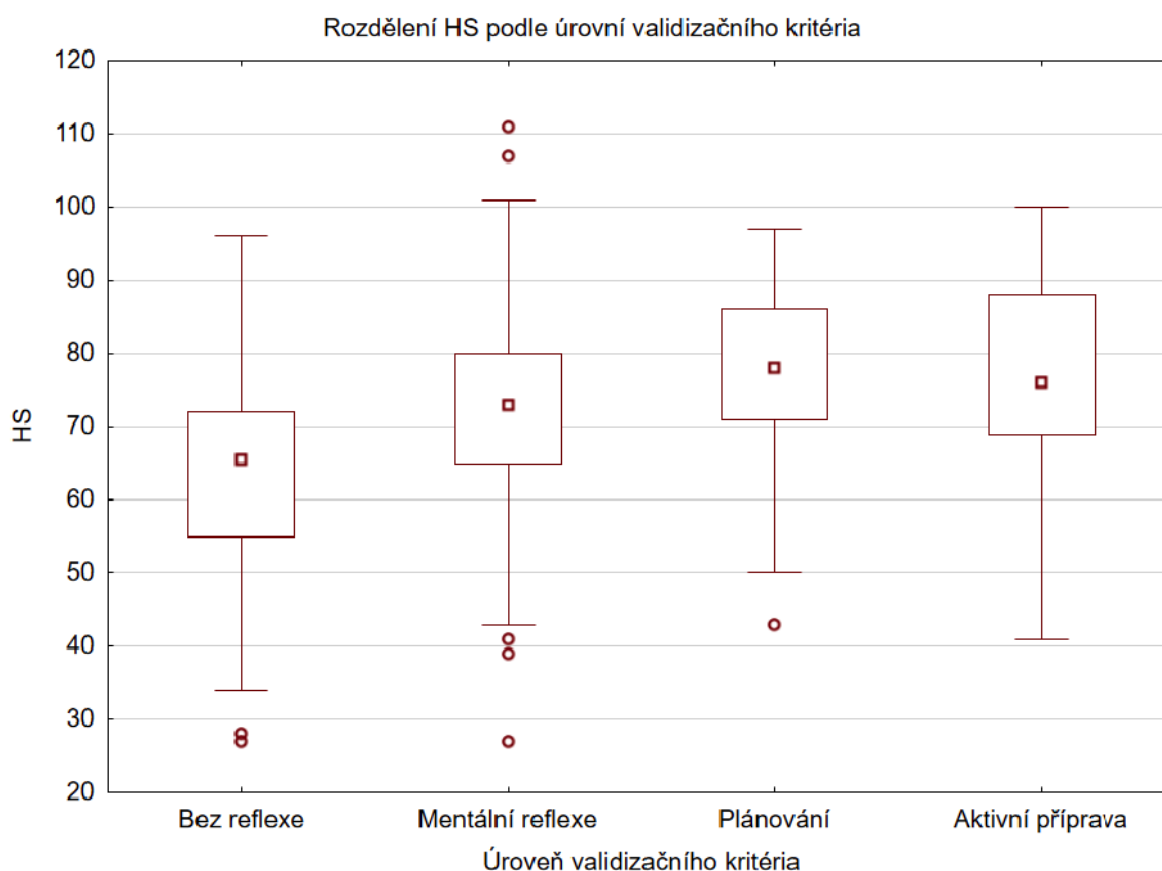
Důkazy o validitě metody

Kriteriální validita metody

K ověření kriteriální validity inventáře IÚVH byla využita otevřená validizační otázka zaměřená na míru osobní připravenosti respondenta na případnou válečnou nebo krizovou situaci. Respondenti měli možnost volně popsat, zda o podobné situaci nikdy nepřemýšleli, pouze ji mentálně zvažovali, plánovali možné kroky, nebo již podnikli konkrétní přípravná opatření.

Odpovědi byly následně kódovány do čtyř kategorií podle míry aktivní reflexe a přípravy: **Bez reflexe, mentální reflexe, plánování** a **aktivní příprava**. Toto kódování umožnilo kvantitativní zpracování původně kvalitativních dat. Otázka byla nepovinná, část respondentů ji tedy vynechala. Smysluplné odpovědi jsme získali od **300 respondentů**.

Obrázek 2: Validizační kritérium

Rozdělení hrubého skóru (HS) v jednotlivých úrovních validizačního kritéria bylo nejprve vizualizováno pomocí krabicových grafů (Obrázek 2). Grafy znázorňují medián, mezikvartilové rozpětí a odlehle hodnoty v jednotlivých skupinách. Z grafického zobrazení je patrný trend **postupného nárůstu mediánu** hrubého skóru s vyšší úrovní validizačního kritéria, přičemž rozdělení skóru mezi skupinami vykazují částečný překryv, avšak **systematický posun směrem k vyšším hodnotám** v kategoriích odpovídajících vyšším úrovním kritéria. V jednotlivých skupinách se vyskytují ojedinělé odlehle hodnoty, které však nepůsobí extrémně a byly ponechány v analýze jako reálná pozorování.

Před vlastní analýzou rozptylu byla ověřena homogenita rozptylů pomocí **Leveneova testu**, který neprokázal statisticky významné rozdíly v rozptylech mezi skupinami (**p = 0,938**). Předpoklad homogenity rozptylů tak byl splněn a bylo možné použít klasickou jednofaktorovou analýzu rozptylu.

Jednofaktorová ANOVA prokázala statisticky významné rozdíly v hrubém skóru mezi jednotlivými úrovněmi validizačního kritéria, **F (3, 296) = 15,76, p < 0,001**. Velikost efektu byla střední až vyšší (**$\eta^2 = 0,14$**), což naznačuje, že přibližně 14 % variability hrubého skóru lze vysvětlit rozdíly mezi kategoriemi validizačního kritéria.

Tyto výsledky jsou v souladu s deskriptivním obrazem poskytnutým krabicovými grafy, které ukazují **systematické rozdíly v rozdělení hrubého skóru** napříč úrovněmi validizačního kritéria. Zjištěné rozdíly **podporují kritériální validitu nástroje**, neboť vyšší úrovně validizačního kritéria jsou spojeny s vyššími hodnotami hrubého skóru.

Faktorová validita

V našem inventáři přemýšlíme nad úzkostí z válečné hrozby jako na konstrukt, který je charakterizován třemi složkami: **Kognitivním zaujetím (KZ)**, **Emoční citlivostí (EC)** a **Percepční ohrožení (PO)**. Tato struktura by se měla jednoznačně odrážet ve faktorových nábojích 23 položek inventáře.

Pro ověření tohoto předpokladu jsme s pomocí EFA získali faktorové náboje. Třífaktorové řešení s rotací **VARIMAX** s Kaiserovou normalizací obsahuje *Tabulka 5*.

Tabulka 5: Faktorové zátěže

Položka	KZ	EC	PO	Komunalita
2	0,62	0,29	0,10	0,48
10	0,54	0,38	-0,03	0,43
14	0,56	0,22	-0,06	0,36
15	0,51	0,21	0,12	0,32
16	0,63	-0,02	0,09	0,40
18	0,56	0,10	0,03	0,32
20	0,70	0,02	0,15	0,52
22	0,66	0,19	0,09	0,47
1	0,13	0,71	0,01	0,53
4	0,00	0,54	-0,54	0,59
5	0,15	0,83	-0,07	0,72
8	0,06	0,45	-0,55	0,51
9	0,27	0,69	0,12	0,56
13	0,25	0,71	0,09	0,58
17	0,11	0,78	-0,04	0,63
21	0,19	0,62	-0,35	0,55
6	0,35	0,49	0,19	0,40
7	0,48	0,20	0,28	0,35
11	0,35	0,29	0,18	0,24
12	0,27	0,10	0,53	0,36
19	0,50	0,32	0,39	0,49
23	0,47	0,32	0,41	0,49
24	0,45	-0,05	0,44	0,40
Vysvětlený rozptyl:	19 %	20 %	8 %	

Výsledky faktorové analýzy poměrně ze dvou třetin kopírují náš záměr. Ovšem položky subškála Percepční ohrožení (PO) obsahuje většinu položek, které více sytí faktor Kognitivního zaujetí (KZ). To je překvapivé a nepříjemné zjištění. Z tohoto důvodu by v budoucnu bylo možné uvažovat pouze o dvou faktorech škály.

Kromě jedné položky komunalita neklesá pod 30 %.

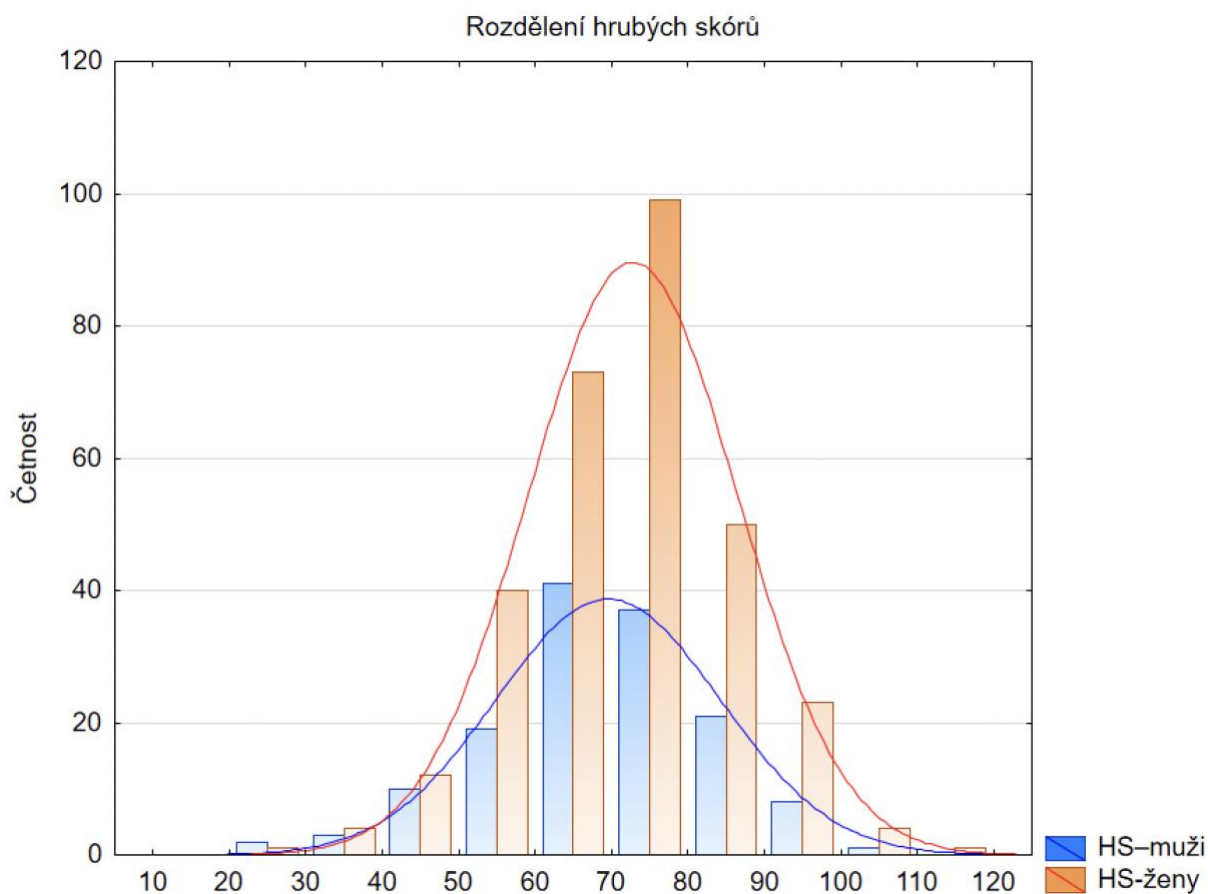
Normy metody

Pro tvorbu norem byla použita **lineární transformace**, při níž byly hodnoty hrubého skóru zvlášť pro muže a ženy převedeny na z-skóry a následně transformovány do staninové škály, která je vhodná pro srozumitelnou interpretaci a komunikaci výsledků. Rozdělení norem podle pohlaví bylo zvoleno z důvodu statisticky významného rozdílu v průměrech hrubých skóre mezi muži a ženami, prokázaného pomocí t-testu – $t(447) = 2,26$; $p = 0,023$; $d = 0,23$.

Normalita rozdělení byla posuzována pomocí Shapiro–Wilkova testu, který indikoval statisticky významnou odchylku od normálního rozdělení ($W = 0,99$; $p = 0,007$). Avšak vzhledem k velikosti výběrového souboru a na základě vizuální inspekce **histogramu** (viz *Obrázek 3*) bylo rozdělení považováno za **přibližně normální**.

U mužů nebyl naplněn doporučený minimální rozsah výběrového souboru pro tvorbu norem ($N = 142$), proto je nutné interpretovat normy pro tuto skupinu s určitou mírou opatrnosti. Staninové normy pro muže a ženy jsou shrnuty v *Tabulce 6*.

Obrázek 3: Rozdělení hrubých skóre

Tabulka 6: Staninové normy pro muže a ženy

Stanin	Muži				Ženy			
	KZ	EC	PO	Celková škála	KZ	EC	PO	Celková škála
1	8–12	8–9	7–16	23–43	8–11	8–16	7–14	23–48
2	13–15	10–12	17–18	44–50	12–14	17–19	15–17	49–55
3	16–18	13–16	19–21	51–58	15–17	20–22	18–19	56–62
4	19–21	17–19	22–23	59–65	18–20	23–25	20–22	63–69
5	22–24	20–23	24–26	66–72	21–23	26–28	23–24	70–75
6	25–27	24–26	27–28	73–80	24–26	29–31	25–27	76–82
7	28–30	27–30	29–31	81–87	27–29	32–34	28–29	83–89
8	31–33	31–33	32–33	88–94	30–32	35–37	30–32	90–96
9	34–40	34–40	34–35	95–115	33–40	38–40	33–35	97–115
M	22,75	21,64	24,83	69,21	22,07	26,88	23,49	72,43
SD	6,08	6,94	5,02	14,63	5,83	6,02	4,90	13,67

Pozn.: Pro převod hrubého skóru na stanin najdete buňku ve sloupci dané škály a pohlaví, který obsahuje hodnotu zjištěného hrubého skóru. V prvním sloupci příslušného řádku pak najdete odpovídající stanin.

Zhodnocení metody

Cílem projektu bylo vytvořit a psychometricky ověřit výzkumný nástroj na měření úzkosti z válečné hrozby. Inventář úzkosti z válečné hrozby (IÚVH) byl koncipován jako škála zachycující relativně stabilní tendenci reagovat úzkostně na informace a představy spojené s válečnými konflikty, a to i v prostředí bez přímého ohrožení.

Na základě exploratorní faktorové analýzy byly v inventáři vymezeny tři hlavní oblasti – kognitivní zaujetí, emoční citlivost a percepce ohrožení. Původně uvažovaná behaviorální oblast nebyla do finální struktury zahrnuta, a to především z důvodu nízké vnitřní konzistence a výrazného překryvu položek s ostatními oblastmi. Výsledná struktura nástroje tak lépe odpovídá empirickým datům.

Z hlediska reliability vykazuje Inventář úzkosti z válečné hrozby velmi dobrou vnitřní konzistenci celkové škály a dobrou stabilitu v čase. Oblasti kognitivního zaujetí a emoční citlivosti dosahují velmi dobrých hodnot jak vnitřní konzistence, tak stability v čase. Oblast percepce ohrožení vykazuje dobrou vnitřní konzistenci a střední, avšak akceptovatelnou stabilitu. Tyto výsledky podporují využití inventáře především na úrovni celkového skóru.

Důkazy o validitě naznačují uspokojivou faktorovou i kriteriální validitu metody. Faktorová struktura však není ve všech ohledech zcela jednoznačná, zejména v oblasti percepce ohrožení, kde dochází k částečnému překryvu s kognitivním zaujetím. Tento náález poukazuje na potřebu dalšího zpřesnění konstruktů v navazujícím výzkumu.

Pro účely interpretace výsledků byly vytvořeny orientační staninové normy na neklinickém výzkumném souboru. Vzhledem k příležitostnému výběru respondentů a absenci klinické validace je metoda určena především pro výzkumné a screeningové účely. Další výzkum by se měl zaměřit zejména na ověření faktorové struktury na nezávislém vzorku, rozšíření důkazů o validitě a případné vytvoření diferencovaných norem.

Mezi hlavní omezení studie patří příležitostný výběr respondentů, menší soubor pro ověření stability v čase a absence pilotního testování. Inventář úzkosti z válečné hrozby lze nicméně považovat za psychometricky slibný nástroj, vhodný pro výzkumné účely.

Použitá literatura

Clayton, S. (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, Article 102263. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102263>

Humaj, L., & Gurňáková, J. (2019). Vnímané ohrozenie – konštrukcia a overenie metodiky. *Psychologie a její kontexty*, 10(2), 3–17. <https://doi.org/10.15452/PsyX.2019.10.0008>

Němečková, K., & Hricová, A. (2025). *Duševní zdraví školních dětí*. Praha: Grada Publishing.

Salkovskis, P. M., Rimes, K. A., Warwick, H. M. C., & Clark, D. M. (2002). The health anxiety inventory: Development and validation of scales for the measurement of health anxiety and hypochondriasis. *Psychological Medicine*, 32(5), 843–853. <https://doi.org/10.1017/S0033291702005822>

Spielberger, C. D. (1972). Anxiety as an emotional state. In C. D. Spielberger (Ed.), *Anxiety: Current trends in theory and research* (pp. 23–49). Academic Press.

Yalom, I. D. (2020). *Existenciální psychoterapie* (2. vyd.; I. Müller, Překl.). Portál.